

TIL O'RGANISHDA VAQTNI TO'G'RI TAQSIMLASHNING AHAMIYATI

Ibodullayev Bekzod Olimjon o'g'li

Turon universiteti magistranti

ibodullayevbekzod010@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15037494>

ARTICLE INFO

Received: 27th February 2025

Accepted: 28th February 2025

Published: 17th March 2025

KEYWORDS

Chet tili, vaqt menejmenti, samarali taqsimlash, o'quv rejasi, til o'rganish strategiyalari.

ABSTRACT

Maqolada chet tilini o'rganish jarayonida vaqtni samarali taqsimlashning nazariy va amaliy jihatlari atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqot til o'rganuvchilarning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiluvchi vaqt menejmenti tamoyillari, samarali o'quv strategiyalari hamda individual o'quv rejasi tuzish metodikalarini o'z ichiga oladi. Shuningdek, maqolada chet tilini o'rganish jarayonida miya faoliyatining xususiyatlari, kognitiv yuklamani boshqarish hamda diqqatni jamlash kabi psixologik omillar ham ko'rib chiqiladi. Vaqtni to'g'ri taqsimlash orqali o'quv jarayonini optimallashtirish, bilimlarni tezroq o'zlashtirish va uzoq muddatli xotirada saqlash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari til o'rganuvchilarga samarali o'quv rejasi tuzishda, o'z maqsadlariga qisqa muddatda erishishda hamda motivatsiyani doimiy ravishda saqlashda amaliy yordam berishi kutilmoqda.

Kirish:

Bugungi kunda chet tilini o'rganish insonning intellektual rivojlanishi, hamda kasbiy muvaffaqiyatga erishishida muhim omil hisoblanadi. Xalqaro hamkorlik, ta'lim va ish bozorida raqobatbardoshlik darajasini oshirish uchun chet tilini bilish zamonaviy dunyoning ajralmas talabi bo'lib qoldi. Ayniqsa, ingliz, nemis, fransuz va xitoy tillari global kommunikatsiyaning asosiy vositasi sifatida katta ahamiyat kasb etmoqda.

Biroq, til o'rganuvchilar duch keladigan eng katta muammolardan biri – vaqtni samarali boshqara olmaslikdir. Vaqtni noto'g'ri taqsimlash natijasida o'quv jarayoni sustlashadi, yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayoni sekinlashadi va motivatsiya pasayadi. Natijada, til o'rganish jarayoni uzoq muddatga cho'zilib ketadi va ko'p hollarda o'quvchilar ko'zlagan maqsadlariga erisha olmaslik holatlari yuzaga keladi.

Til o'rganish – bu murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, nafaqat lingvistik bilimlarni o'zlashtirish, balki psixologik, ijtimoiy va madaniy ko'nikmalarni rivojlantirishni ham talab qiladi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun vaqtni to'g'ri taqsimlash muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muntazam va maqsadga yo'naltirilgan mashg'ulotlar qisqa muddatda yuqori natijalarga olib keladi (Stiven Krashen, 1982; Rod Ellis, 2005).

Shu sababli, til o'rganishda vaqt menejmentining tamoyillarini o'rganish, samarali o'quv strategiyalarini ishlab chiqish va texnologiyalardan foydalanish orqali o'quv jarayonini optimallashtirish dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu maqolada til o'rganishda vaqtni samarali taqsimlashning nazariy asoslari va amaliy usullari tahlil qilinib, chet tilini o'zlashtirishda optimal natijalarga erishish uchun ilmiy yondashuv taqdim etiladi.

1. Vaqtni to'g'ri taqsimlashning asosiy tamoyillari

Chet tilini muvaffaqiyatli o'zlashtirishda vaqtni samarali boshqarish eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Vaqt menejmentining asosiy tamoyillari o'quv jarayonini rejalashtirish, maqsadlarni aniq belgilash hamda o'z faoliyatini nazorat qilishga asoslanadi.

Maqsadni aniq belgilash: Til o'rganish jarayonida aniq va o'lchovli maqsad qo'yish juda muhimdir. Masalan, 6 oy ichida nemis tilining B2 darajasiga erishish yoki IELTS imtihonida 7.0 ball olish. Maqsadni belgilash o'quv jarayonini tizimli olib borishga yordam beradi. **SMART** tizimidan foydalanish (**S**pecific, **M**easurable, **A**chievable, **R**elevant, **T**ime-bound) orqali natijadorlikni oshirish mumkin.

Kunlik rejalarni tuzish: Til o'rganishni muntazam ravishda kichik qismlarga bo'lib o'rganish samaradorlikni oshiradi. Masalan, har kuni 30 daqiqa grammatika, 30 daqiqa so'z boyligini oshirish va 1 soat og'zaki muloqot uchun vaqt ajratish. Tadqiqotlarga ko'ra, qisqa, lekin muntazam mashg'ulotlar uzoq muddatli xotirani kuchaytiradi (Rod Ellis, 2005).

Pomodoro usuli: Ushbu texnika vaqtni samarali taqsimlashda juda foydali. 25 daqiqa davomida diqqatni to'liq o'qishga qaratish va keyin 5 daqiqa tanaffus qilish miyaning charchashini oldini oladi. Har to'rtinchi sessiyadan so'ng, 15-20 daqiqalik katta tanaffus qilish tavsiya etiladi. Bu usul til o'rganishda diqqatni jamlash va motivatsiyani saqlashda katta yordam beradi.

2. Vaqt taqsimotining samarali usullari

Vaqtni to'g'ri taqsimlash faqatgina vaqtni belgilash bilan cheklanmaydi, balki o'rganilayotgan materialning turli jihatlarini muvozanatli ravishda rivojlantirishni ham talab qiladi.

Tinglash, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalarini muvozanatli rivojlantirish:

Ertalab – yangi so'zlar va grammatik qoidalarni o'rganish.

Kunduzi – audiomateriallarni tinglash, yozma mashqlar va tarjimalar qilish.

Kechqurun – o'rganilayotgan til doirasida og'zaki muloqotlar qilish.

Tadqiqotlarga ko'ra, kunning turli vaqtlarida miya faoliyati turlicha ishlaydi. Ertalab mantiqiy fikrlash va grammatik qoidalarni o'zlashtirish samarali bo'lsa, kechqurun til amaliyoti va muloqotga yo'naltirilgan mashg'ulotlar yaxshiroq natija beradi

3. Vaqt taqsimlashda texnologiyalardan foydalanish

Raqamli texnologiyalar chet tilini o'rganishda vaqtni tejash va samaradorlikni oshirishda katta yordam beradi.

Mobil ilovalar: Duolingo, Anki va Memrise kabi ilovalar so'z boyligini kengaytirish, talaffuzni yaxshilash va grammatika ko'nikmalarini rivojlantirishda juda samarali. Masalan, Anki ilovasi interval takrorlash texnologiyasi orqali yangi so'zlarni miyada mustahkamlashga yordam beradi.

Onlayn platformalar: Italki, Preply va Cambly kabi platformalar ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish imkonini beradi. Bu nafaqat nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki madaniy muhitni ham his qilish imkonini beradi.

4. Motivatsiya va konsentratsiyani oshirish usullari

Chet tilini o'rganishda motivatsiyani saqlash va diqqatni jamlash jarayonning uzluksiz va samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Maqsadlarni kichik bosqichlarga bo'lish: Masalan, har hafta 50 ta yangi so'z o'rganish yoki har kuni 30 daqiqa audio tinglash. Kichik natijalarga erishish motivatsiyani oshiradi va katta maqsadlarga erishishga turtki bo'ladi.

Progresni kuzatish: O'z yutuqlarini doimiy ravishda tahlil qilish, qaysi sohalarda kamchiliklar borligini aniqlash va ularni bartaraf etish samaradorlikni oshiradi. Masalan, yangi so'zlarni yozib borish, test natijalarini baholash yoki ona tilida so'zlashuvchilar bilan suhbatlarda ishtirok etish.

Doimiy muloqot: O'rganilayotgan tilda doimiy ravishda gaplashadigan odamlar bilan aloqa qilish – eng samarali usullardan biri. Masalan, til klublariga a'zo bo'lish yoki onlayn muloqot guruhlarida ishtirok etish.

Xulosa

Chet tilini o'rganish jarayonida vaqtni to'g'ri taqsimlash muvaffaqiyatga erishishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, samarali vaqt menejmenti nafaqat bilimlarni tez va sifatli o'zlashtirishga, balki o'rganilgan materialni uzoq muddatli xotirada mustahkamlashga ham yordam beradi.

Til o'rganishda vaqtni to'g'ri taqsimlashning asosiy tamoyillari – aniq maqsad qo'yish, muntazam kunlik rejalarni tuzish hamda qisqa va samarali mashg'ulotlar o'tkazishdan iborat. Pomodoro usuli, 4/2/1 qoidasi kabi texnikalar til o'rganuvchilarning diqqatini jamlash va samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish – mobil ilovalar, onlayn platformalar va rejalashtirish vositalari yordamida til o'rganish jarayonini optimallashtirish mumkin. Masalan, Duolingo, Anki va Italki kabi platformalar so'z boyligini oshirish va real muloqot tajribasini orttirishga katta hissa qo'shadi.

Til o'rganishda motivatsiyani saqlash ham muhim omil hisoblanadi. O'z oldiga kichik va aniq maqsadlar qo'yish, natijalarni doimiy kuzatib borish hamda o'rganilayotgan tilda doimiy muloqot qilish til ko'nikmalarini tez va samarali rivojlantirish imkonini beradi.

Shunday qilib, vaqtni to'g'ri taqsimlash, samarali o'quv strategiyalarini ishlab chiqish va texnologik vositalardan foydalanish orqali chet tilini o'rganish jarayoni yanada samarali va natijador bo'ladi. Bu yondashuv til o'rganuvchining motivatsiyasini oshiradi, bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi va qisqa muddatda yuqori natijalarga erishish imkonini taqdim etadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ю.Исмоилов, Д.Исматиллаева. DEUTSCH professionell. Тошкент.: TURON-MANBAA, 2014, 224 б.
2. www.google.com
3. <https://sinaps.uz/maqola/7894/>
4. <https://abt.uz/blog/ingliz-tilini-tez-organish-uchun-5-maslahat> ақти 25.02.2025).